

POSTANOWIENIE

Dnia 23 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z wniosku H. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w W.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 23 marca 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 25 listopada 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

- I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- II. przyznaje adw. R. K. od Skarbu Państwa (Sądu
Apelacyjnego w (...)) tytułem nieopłaconej pomocy prawnej
udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym kwotę 240
(dwieście czterdzieści) zł powiększoną o podatek od towarów i
usług.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 25 listopada 2015 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację H. M. od wyroku z dnia 12 listopada 2014 r., którym Sąd Okręgowy oddalił jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W. z dnia 26 lutego 2014 r. odmawiającej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

W skardze kasacyjnej wnioskodawczynie zarzuciła: 1) naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie: a) art. 227 i art. 233 § 1 w związku z art. 278 § 1 oraz art. 286 i art. 386 § 4 k.p.c. przez brak dopuszczenia w sprawie uzupełniającej

opinii biegłych lub nowej opinii innych biegłych sądowych z zakresu psychiatrii i psychologii lub wezwania ich celem dokonania ustnego wyjaśnienia opinii w sytuacji, gdy cierpiąca na zaburzenia psychiczne, niepełnosprawna i nieporadna wnioskodawczyni, działająca bez pomocy pełnomocnika procesowego, zgłaszała w postępowaniu i na rozprawie, zgodnie z posiadanymi umiejętnościami i rozeznaniem, zarzuty do tej opinii; b) naruszenie art. 386 § 2 w związku z art. 379 pkt 5 w związku z art. 378 § 1 k.p.c. polegające na nieuwzględnieniu przez Sąd odwoławczy nieważności postępowania, jaka zaistniała już przed Sądem pierwszej instancji, kiedy to na skutek braku ustanowienia z urzędu wnioskodawczyni pełnomocnika strona ta, która z uwagi na swoje zaburzenia natury psychiatrycznej jest osobą w oczywisty sposób nieporadną, była pozbawiona możliwości obrony swych praw, czym w rzeczywistości pozbawiono ją prawa do sądu, naruszając jedno z podstawowych, powszechnych praw człowieka, określonych w art. 10 i 11 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, co skutkowało także tym, że nie była w stanie przedsięwziąć już na etapie postępowania przed Sądem pierwszej instancji adekwatnych i skutecznych środków (czynności) procesowych, w tym nie była w stanie, w sposób precyzyjny (merytoryczny), przedstawić i sformułować swoich zarzutów i odnieść się racjonalnie do opinii biegłych sądowych dopuszczonych w tej sprawie; c) art. 233 § 1 w związku z art. 391 oraz art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c., polegające na przejęciu za własne ustaleń faktycznych Sądu Rejonowego, bez jakichkolwiek merytorycznych rozważań w tej kwestii, w sytuacji gdy zarzuty apelacji obejmowały przede wszystkim sprzeczność ustaleń Sądu pierwszej instancji ze zgromadzonym materiałem dowodowym, w tym przedłożoną przez wnioskodawczynię, już po sporządzeniu przez biegłych sądowych opinii o jej stanie zdrowia i zdolności do pracy, a jej zarzuty dotyczyły sporządzonej w sprawie opinii przez biegłych sądowych, co skutkowało tym, że zarzuty apelacyjne w ten sposób nie zostały rozpoznane; II. naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej jako ustawa emerytalna) wskutek przyjęcia, że w omawianej sprawie wnioskodawczyni jest osobą zdolną do pracy i z uwagi na ten fakt odmówiono jej przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, gdy w rzeczywistości tak nie jest, przez co naruszono także art. 5 i art. 67 Konstytucji RP

oraz powszechne prawa człowieka (art. 25 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka i art. 12 Europejskiej Karty Socjalnej), zgodnie z którymi obywatele mają prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy, tym bardziej gdy stan taki nie wynika z ich własnej woli, jak ma to miejsce w przypadku wnioskodawczynie.

Mając powyższe na uwadze skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono w pierwszej kolejności jej oczywistą zasadnością „ze względu na potrzebę dokonania prawidłowej wykładni, a także subsumcji opisanych w części wstępnej w pkt I i II skargi kasacyjnej przepisów (szczególnie: art. 12 i 13 ustawy [emerytalnej] oraz art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 386 § 4 k.p.c. i art. 278 k.p.c., art. 286 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c. oraz art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c.)”. Skarżąca wskazała również na potrzebę rozstrzygnięcia występujących w sprawie zagadnień prawnych, a mianowicie, po pierwsze - zagadnienia dotyczące możliwości dokonywania prawidłowej subsumcji opisanych przepisów prawa materialnego (art. 12 i 13 ustawy emerytalnej) tylko w oparciu o opinię biegłych, która pomimo zgłoszonych do niej zarzutów, upływu czasu od badania wnioskodawczynie przez komisję lekarzy orzeczników ZUS oraz przy istnieniu faktu ciągłego bezrobocia osoby badanej (taki status posiada wnioskodawczynie w PUP W. od lat) powiela diagnozy dokonane we wcześniejszych badaniach lekarzy orzeczników jednej ze stron procesu (ZUS-u); po drugie - czy w podobnych jak omawiana sprawa procesach nie należy pouczać strony o przysługującym jej prawie do korzystania do korzystania z profesjonalnej pomocy prawnej oraz czy skarżąca była pozbawiona możliwości obrony swoich praw zważywszy na jej warunki osobiste, w tym stan zdrowia, a w konsekwencji czy w sprawie doszło do nieważności postępowania już na etapie postępowania przed Sądem pierwszej instancji, gdzie zarzuty skarżącej do opinii biegłych sądowych zostały niewłaściwie zrozumiane (w istocie był to wniosek o skorzystanie przez sądy z instytucji określonej w art. 286 k.p.c.) oraz po trzecie - czy dopuszczalne jest przyjmowanie za własne ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji, w sytuacji zgłoszenia w apelacji zarzutu sprzeczności ustaleń faktycznych oraz czy w związku z tym wynikający z art. 378 § 1 k.p.c. nakaz rozważenia zarzutów apelacji nie skutkuje obowiązkiem przeprowadzenia przez

sąd drugiej instancji własnej oceny materiału dowodowego w zakresie zgłoszonego zarzutu, która powinna znaleźć odzwierciedlenie w uzasadnieniu wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Przepis art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaga, aby wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowił odrębny element pisma niezależny od przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.). Uzasadnienie wniosku natomiast powinno nawiązywać do przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Spełnienie wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. powinno zatem przybrać formę wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wskaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadni, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Należy przypomnieć, że zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004, nr 7-8, s. 51). Twierdzenie o

występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy po pierwsze - przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468) oraz po drugie - jego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (por. postanowienie z dnia 27 stycznia 2009 r., II PK 248/09, LEX nr 736732). Z kolei odwołanie się do przesłanki potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151 i z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepublikowane). Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. Ponadto rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącego skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5). Wreszcie z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika konieczność nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, czyli że jej zarzuty są zasadne „na pierwszy rzut oka” (*prima facie*) i w sposób oczywisty prowadzą do uznania

zaskarżonego wyroku za błędny i jego wzruszenia (por. między innymi postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, niepublikowane i orzeczenia tam powołane). Jest tak dlatego, że o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, iż jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania koniecznej jest wykazanie kwalifikowanej podstawy naruszenia prawa materialnego lub procesowego widocznej przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez wdawania się w pogłębioną analizę prawną. Z tego względu przyjmuje się, że nie spełnia tego wymagania odwołanie się do podstaw kasacyjnych i opatrzenie zawartego tam zarzutu dodatkowo mianem rażącego, ewidentnego, kwalifikowanego lub oczywistego, jeżeli nie zostanie wykazane, w czym przejawia się oczywistość wydania wadliwego orzeczenia. Należy przy tym zwrócić uwagę, że art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie odwołuje się do oczywistego naruszenia prawa, ale do oczywistej zasadności skargi, co oznacza, że oczywista zasadność skargi może wynikać z oczywistego i kwalifikowanego naruszenia przepisu prawa, pod warunkiem jednak, że skarżący wykaże, iż uchybienie to zadecydowało o wyniku sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., II PK 278/11, LEX nr 1214574). Inaczej mówiąc, przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie przepisu prawa, ale sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2014 r., III UK 125/13, LEX 1648642).

W swoim wniosku skarżąca odwołuje się do wszystkich przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, jednak nie wykazuje ich występowania.

Po pierwsze, wskazując na potrzebę „dokonania prawidłowej wykładni i subsumcji art. 12 i art. 13 ustawy emerytalnej oraz art. 233 § 1 w związku z art. 286 § 4 i art. 278, art. 286, art. 382 i art. 286 § 2 w związku z art. 379 pkt 5 k.p.c.” oraz odwołując się do przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej z uwagi na tę potrzebę, skarżąca pomija, że nie jest możliwe jednoczesne wykazywanie, że w sprawie występuje konieczność wykładni określonych przepisów prawa i że skarga oparta na naruszeniu tych przepisów jest oczywiście uzasadniona. Albo jest tak, że wykładnia danych przepisów jest prosta i w związku z tym ich naruszenie jest oczywiste, albo tak, że wykładnia ta rodzi istotne wątpliwości, wobec czego

naruszenie przepisów nie może być oczywiste (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, LEX nr 1770903).

Po drugie, powołując się na konieczność wykładni wskazanych wyżej przepisów prawa skarżąca nie formułuje w tym zakresie żadnych wątpliwości interpretacyjnych, a nawet nie precyzuje, czy przepisy te - w jej ocenie - nie zostały dotychczas zinterpretowane, czy też ich wykładnia jest niejednolita i wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów i jakim.

Po trzecie, domagając się udzielenia odpowiedzi na pytania nazwane istotnymi zagadnieniami prawnymi skarżąca nie przeprowadza wywodu jurydycznego dla wykazania, że potrzeba taka rzeczywiście występuje i wymaga zaangażowania Sądu Najwyższego w rozpoznanie skargi kasacyjnej. W orzecznictwie tego Sądu przyjmuje się, że wypełnienie obowiązku przedstawienia okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na występujące w sprawie zagadnienia prawne nie może być zastąpione przez ograniczenie się do sformułowania samych pytań, jak w istocie czyni to skarżąca, ale konieczne jest przeprowadzenie pogłębionego wywodu prawnego w zakresie wykazania, jak przepisy konstruujące te zagadnienia powinny być rozumiane (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2011 r., I PK 52/11, LEX nr 1212045; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 15 lutego 2012 r., I PK 130/11, LEX nr 1215258; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 29 stycznia 2014 r., II UK 451/13, LEX nr 1486974). Rzeczą Sądu Najwyższego na etapie przedsądu nie jest poszukiwanie okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w podstawach kasacyjnych oraz ich uzasadnieniu i formułowanie za skarżącą prawidłowych wniosków w tym zakresie.

Po piąte, niezależnie od powyższego należy stwierdzić, że formułowane przez skarżącą wątpliwości niejednokrotnie stanowiły przedmiot wypowiedzi Sądu Najwyższego. Potrzebę wykładni art. 12 i art. 13 ustawy emerytalnej skarżąca zdaje się łączyć ze sformułowanym na tle tych przepisów zagadnieniem prawnym dotyczącym możliwości dokonywania „ich prawidłowej subsumcji tylko w oparciu o opinię biegłych”. W kwestii tej Sąd Najwyższy rozstrzygnął, że okoliczności określone w art. 13 ust. 1 ustawy emerytalnej nie dotyczą osoby, która zachowała

zdolność do zatrudnienia w ramach posiadanych kwalifikacji formalnych lub rzeczywistych. Niemożność wykonywania pracy spowodowana innymi przyczynami niż naruszenie sprawności organizmu w stopniu powodującym niezdolność do zarobkowania (np. trudności w znalezieniu zatrudnienia) nie stanowi o niezdolności do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy emerytalnej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2004 r., II UK 167/03, OSNP 2004 nr 18, poz. 320; z dnia 20 sierpnia 2003 r., II UK 11/03, LEX nr 585793; z dnia 25 stycznia 2010 r., I UK 215/09, LEX nr 577815). Podkreśla się również, że ocena niezdolności do pracy w zakresie określonym w art. 13 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej wymaga wiadomości specjalnych (opinii biegłego z zakresu medycyny). Natomiast ostateczna ocena czy ubezpieczony jest częściowo niezdolny do pracy jest dokonywana również przy uwzględnieniu przesłanek wymienionych w art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy, ma charakter prawny i może jej dokonać tylko sąd (por. wyrok z dnia 8 maja 2008 r., I UK 356/07, OSNP 2009 nr 17-18, poz. 238). Przesłanki te nie mają jednak znaczenia, jeżeli aspekt biologiczny (medyczny) wskazuje na zachowanie zdolności do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji (por. wyrok z dnia 6 grudnia 2012 r., I UK 325/12, LEX nr 1619627 i powołane w nim wcześniejsze orzecznictwo).

W dalszej kolejności skarżąca formułuje zagadnienie prawne powiązane z przesłanką nieważności postępowania i sprowadzające się do kwestii obowiązku pouczenia strony o prawie do korzystania z profesjonalnej pomocy prawnej oraz wpływu braku takiego pouczenia na pozbawienie strony możliwości obrony swoich praw. W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostało wyjaśnione, że nieważność postępowania określona w art. 379 pkt 5 k.p.c. ma miejsce wtedy, gdy strona postępowania z powodu uchybienia przez sąd przepisom postępowania wbrew swej woli została faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części. Stwierdzenie, czy taki stan nastąpił, wymaga zatem rozważenia, czy w konkretnej sprawie nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, czy uchybienie to miało wpływ na możliwość działania strony oraz czy - pomimo zaistnienia tych dwóch przesłanek - strona mogła bronić swoich praw. Jedynie przy kumulatywnym spełnieniu wymienionych przesłanek można mówić o skutkującym nieważnością postępowania pozbawieniu strony możliwości obrony swoich praw. W

celu stwierdzenia nieważności postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości obrony swych praw konieczne jest zatem zawsze uprzednie wykazanie naruszenia określonych przepisów dotyczących udziału strony w postępowaniu (por. np. wyrok z dnia 15 października 2015 r., II CSK 690/14, LEX nr 1962512), czego skarżąca nie czyni. Za taki przepis nie może być uznany powołany przez skarżącą art. 286 k.p.c., gdyż przyczyną nieważności postępowania wskazanej w art. 379 pkt 5 k.p.c. nie mogą być ewentualne wadliwości w postępowaniu dowodowym ani w ustalaniu stanu faktycznego (por. wyrok z dnia 3 lipca 2013 r., I UK 35/13, LEX nr 1555194 i szeroko powołane w nim orzecznictwo).

W odniesieniu do zagadnienia formułowanego na tle art. 378 § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że skoro sąd drugiej instancji rozpoznaje w postępowaniu apelacyjnym „sprawę”, a nie „apelację”, to jego obowiązkiem jest po pierwsze, rozpoznanie sprawy w granicach apelacji (art. 378 § 1 k.p.c.), po drugie, wydanie orzeczenia na podstawie materiału procesowego zgromadzonego w całym dotychczasowym postępowaniu (art. 382 k.p.c.) i po trzecie, danie temu wyraz w treści uzasadnienia wyroku (art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.; por. wyrok z dnia 8 grudnia 2015 r., II PK 289/14, LEX nr 1974076 i powołane w nim orzecznictwo). Jednak z ustanowionego w art. 378 § 1 k.p.c. obowiązku rozpoznania sprawy w granicach apelacji nie wynika konieczność osobnego omówienia przez sąd w uzasadnieniu wyroku każdego argumentu podniesionego w apelacji. Za wystarczające należy uznać odniesienie się do sformułowanych w apelacji zarzutów i wniosków w sposób wskazujący na to, że zostały one przez sąd drugiej instancji w całości rozważone przed wydaniem orzeczenia (por. wyrok z dnia 15 września 2016 r., I CSK 659/15, LEX nr 2152381 i powołane w nim wcześniejsze orzecznictwo).

Należy wreszcie stwierdzić, że brak jest podstaw do przyjęcia w sprawie nieważności postępowania, o której stanowi art. 379 pkt 5 k.p.c. W judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że nieudzielenie stronie niezbędnego pouczenia, mimo wystąpienia uzasadnionej potrzeby (art. 5 k.p.c.), jak i niezwrócenie stronie uwagi na celowość ustanowienia pełnomocnika procesowego, chociaż wymagały tego okoliczności (art. 212 k.p.c.), mogą stanowić uchybienie procesowe. Uchybienia takie, co do zasady, nie powodują nieważności postępowania z powodu

pozbawienia strony możliwości obrony swych praw, ale mogą mieć wpływ na wynik sprawy. Nieprzyznanie stronie fachowego pełnomocnika z urzędu może tylko wyjątkowo być kwalifikowane jako nieważność postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw. Dotyczy to jedynie sytuacji, gdy strona swoim zachowaniem wykazuje nieznaną reguł postępowania lub nieporadność, prowadzącą do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest w stanie wykorzystać prawnych możliwości jej prowadzenia, w szczególności gdy nie jest w stanie podjąć racjonalnej obrony swych praw w postępowaniu sądowym ze względu na stan zdrowia psychicznego, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności faktycznych i prawnych danej sprawy (por. wyroki z dnia 3 lipca 2013 r., I UK 35/13, LEX nr 1555194; z dnia 6 kwietnia 2016 r., II UK 159/15, LEX nr 204475 oraz z dnia 14 kwietnia 2016 r., III UK 102/15, LEX nr 2086106 i powołane w nich orzecznictwo). Niniejsza sprawa nie była skomplikowana ani pod względem faktycznym, ani prawnym, a spór koncentrował się wokół ustaleń faktycznych w kontekście określenia zdolności skarżącej do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Analiza przebiegu postępowania w sprawie prowadzi do wniosku, że skarżąca, zaliczona jedynie do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, nie została pozbawiona swoich praw wskutek niepouczenia jej o możliwości złożenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika procesowego, skoro - mimo braku takiego pouczenia i nieudzielenia profesjonalnej pomocy prawnej - uczestniczyła w postępowaniu sądowym, przedstawiała swoje stanowisko i broniła swoich interesów, zgłaszając zastrzeżenia do opinii biegłych oraz wnosząc środek zaskarżenia. Wszystko to nie pozwala na uznanie skarżącej za osobę nieporadną i nieświadomą swojej sytuacji procesowej.

Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.